

50. výročí České limnologické společnosti

Česká limnologická společnost (ČLS), zvaná mezi členy familiárně Limnospol, sdružuje vědecké, vědecko-pedagogické a odborné pracovníky a studenty v oboru teoretické a aplikované limnologie. Jde o vědní obor, který se zabývá výzkumem kontinentálních vod ve všech jejich aspektech – fyzikálním, chemickým a biologickým, jak v povrchových vodách (jezera, údolní nádrže, rybníky, tekoucí vody a mokřady), tak v podzemních. Členy Společnosti jsou specialisté na hydrologii, hydrochemii, hydrobiologii, taxonomii a ekologii vodních organismů, mikrobiologii, technologii úpravy pitné vody a čištění odpadních vod, jakost vody z hlediska jejího užití. Česká limnologická společnost je členem Rady vědeckých společností ČR a European Federation for Freshwater Sciences (EFFS). Protože v r. 2016 slaví Limnospol 50. výročí svého založení, rádi bychom čtenářům Živa stručně přiblížili historii vzniku a cesty, kterými se česko-slovenská limnologie ubírala v předchozím půlstoletí.

Československá limnologická společnost při ČSAV (ČSLS)

První snahy o integraci či koordinaci česko-slovenského hydrobiologického výzkumu byly spojeny se vznikem Československé akademie věd v r. 1952, kdy zakladatel prvního akademického hydrobiologického pracoviště v Sedlici u Blatné doc. Rudolf Šrámek-Hušek inicioval vznik samostatné Hydrobiologické subkomise v rámci Zoologické komise ČSAV. Každoroční schůze této akademické subkomise postupně získala charakter odborně zaměřených konferencí za široké účasti československých hydrobiologů. V r. 1958 došlo k založení Hydrobiologické laboratoře ČSAV zaměřené na výzkum údolních nádrží, do které se s většinou svého týmu z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy přesunul doc. Jaroslav Hrbáček. Snahy o založení samostatné vědecké společnosti stále sílily a záhy po Hydrobiologické konferenci

pořádané v r. 1964 na Lipně vznikl tzv. přípravný výbor (1965–66), v jehož čele stanul J. Hrbáček, vedoucí Hydrobiologické laboratoře ČSAV. Ustavující schůze „Limnospolu“ se konala počátkem r. 1966 v Praze a prvním předsedou ČSLS se stal akademik Silvestr Prát, respektovaný rostlinný fyziolog a reprezentant biologických věd ve vedení ČSAV. Nicméně veškerou agendu spojenou s formováním ČSLS a začleněním do akademických struktur zajišťoval tehdejší vědecký tajemník Milan Straškraba, jehož příslušná píle nesporně sehrála zásadní roli při úspěšném zahájení činnosti Společnosti. Založení ČSLS v r. 1966 určitě napomohlo jak aktivní zapojení československých limnologů do Mezinárodního biologického programu (IBP), tak postupně politické uvolnění v Československu v průběhu 60. let. Organizační struktura tří poboček odpovídala tradičním centrům československé limnologie v Praze, Brně a Bratislavě, kde se pořádaly pravidelné semináře ve spolupráci s univerzitními a akademickými pracovišti. Po přemístění Hydrobiologické laboratoře z Prahy v 80. letech vznikla čtvrtá pobočka v Českých Budějovicích. K informování početné členské základny sloužily pravidelné čtvrtletní Zprávy Československé limnologické společnosti při ČSAV.

Účastníci první celostátní konference se sešli krátce po vzniku ČSLS v září 1967 ve valašské Bystřici a valně shromáždění členů mimo jiné rozhodlo o pravidelných intervalech konferencí a jejich názvu. Od té doby se československé limnologické konference konají s železnou tříletou pravidelností ve střídavě gesci českých, moravských a slovenských organizátorů. Konference přispívaly nejen k výměně zkušeností a k udržování odborných kontaktů a povědomí o práci kolegů, ale také k účinnému přenosu nových poznatků do praxe, protože se jí tradičně účastnili i mnozí členové z provozních institucí (podniků povodí,

vodovodů a kanalizací, hygienické služby apod.). O lepší šíření poznatků se zasloužily také konferenční sborníky příspěvků, vydávané pravidelně od V. konference v Ústí nad Labem. Setkání se v té době ještě neúčastnili tehdejší studenti, pouze vědečtí aspiranti (dnešní doktorandi), protože členy ČSLS mohli být pouze absolventi vysoké školy. Kromě vlastních limnologických konferencí se členové organizačně i odborně podíleli na zajišťování mnoha determinačních kurzů – např. algologických nebo pro jednotlivé skupiny makrozoobentosu. U takových akcí se často využívala synergie zázemí hostitelské instituce (např. přístrojového vybavení laboratoří) a široké odbornosti členů ČSLS. Výhodou podobných setkání byl menší počet účastníků a neformální prostředí. Mnohé tradiční akce se postupně vyvinuly do pravidelných celostátních odborných akcí – např. semináře Aktuální otázky vodárenské biologie, pořádané od r. 1985 Alenou Sládečkovou a Josefem Štastným, trvají jako konference Vodárenská biologie dodnes; celostátní konference Údolní nádrže iniciovaná v r. 1984 Milanem Straškrabou dala základ úspěšné sérii mezinárodních konferencí Reservoir Limnology (1987–2007); série domácích konferencí Říční dno, založená Františkem Kubíčkem a Otakarem Štěrbou v r. 1986, získala v 90. letech rovněž mezinárodní rozměr (Symposium on River Bottom). V rámci ČSLS se také formovala odborně fundovaná stanoviska, založená na dlouhodobém hydrobiologickém a ichtyologickém studiu říčních ekosystémů moravskými a slovenskými kolegy, k některým megalomanským vodohospodářským projektům – např. k výstavbě soustavy Novomlýnských nádrží na Dyji, vodního díla Gabčíkovo-Nagymaros na Dunaji nebo průplavu Dunaj–Odra–Labe (také Živa 2014, 6: CXXXIII–CXXXVI).

Období po r. 1989 přineslo nejen spoustu euforie, ale také rozdělení Československa na konci r. 1992, které znamenalo konec společné československé limnologické společnosti. Díky maximálnímu pochopení a vstřícnosti všech zúčastněných došlo

- 1 Štika obecná (*Esox lucius*). Exkurze do chráněné krajinné oblasti Pálava
- 2 Slovensko – Roháčská plesa. 16. konference České a Slovenské limnologické společnosti

v r. 1994 k bezproblémovému rozdělení Limnospolu na X. limnologické konferenci ve Staré Turé na Slovensku. Čeští a slovenští delegáti na historicky posledním společném shromáždění potvrdili rozdělení a vypořádání majetku, volby nových funkcionářů již proběhly odděleně. Po téměř 30 letech společné existence Limnospolu vznikly dvě sesterské nástupnické organizace – Česká limnologická společnost (ČLS, do níž přešlo 237 členů) a Slovenská limnologická spoločnosť (SLS, 67 členů). Obě národní reprezentace se nicméně dohodly na co nejtěsnější spolupráci i na pokračování společné tradice limnologických setkání.

Česká limnologická společnost

Vznik ČLS byl tedy doprovázen výrazným poklesem členů – už na konferenci ve Staré Turé byl patrný nejen zjevný nedostatek seniorů v důchodu, ale především mladých účastníků – přestože stanovy už několik let umožňovaly členství i studentům. Ve výboru českobudějovické pobočky se tehdy proto zrodil nápad na celostátní Setkání mladých limnologů (SML), které se poprvé uskutečnilo na podzim 1995 v terénní stanici Botanického ústavu AV ČR v Lužnici. Přijelo přes 20 studentů magisterských a doktorských programů z většiny českých a moravských univerzit, dokonce slovenská doktorandka z Nitry a jeden pražský gymnazista. Řada účastníků nejen vstoupila do ČLS, ale dodnes pracuje v oboru (onen gymnazista, mimochodem, už se dávno stal profesorem na Přírodovědecké fakultě UK). Protože se nápad ujal, další setkání zorganizovali olomoučtí kolegové v r. 1998 v Karlově pod Pradědem. Propagace Limnospolu mezi studenty byla úspěšná – třetina účastníků přelomové konference v Koutech nad Desnou v r. 2000 se zapojila do soutěže o nejlepší prezentaci a poster autorů do 30 let. Studentů na dalších limnologických konferencích rozhodně neubývalo, ale ani nepřibývalo členů ČLS. Proto jsme po delší pauze obnovili tradici pořádání SML po každé konferenci – třetí setkání mladých limnologů se konalo v Olomou-

3 I pivo se dělá z vody, a voda, to je limnologie. Snímky M. Rulíka

ci (2010), čtvrté v Lužnici (2013) a poslední letos u Boleveckých rybníků v Plzni. Kromě náboru nových členů na SML vznikají neformální kontakty mezi studenty i pedagogy hydrobiologických či rybářských oborů z různých univerzit, pro pedagogy je cenné a poučné především srovnání úrovně jednotlivých škol a jejich přístupu ke studentům.

Přelom tisíciletí znamenal výrazné oživení pro Limnospol – konference v Koutech nad Desnou v r. 2000 nejen přinesla výrazné omlazení, ale plná polovina účastníků přijela z vodohospodářské praxe a firm. Přijetí Rámcové směrnice o vodách a její implementace po vstupu České republiky do Evropské unie určitě příznivě ovlivnily rozvoj hydrobiologie v podnicích Povodí i Výzkumném ústavu vodohospodářském T. G. Masaryka, v. v. i., což znamenalo významnou stabilizaci a perspektivu pro českou limnologii. Odborná činnost Limnospolu, kromě tradičních seminářů v sídlech tří poboček, reagovala na nové výzvy – např. implementa-

ci Rámcové směrnice o vodách, dopady eutrofizace či klimatické změny, nebo pokusy „resuscitovat“ plavební kanál Dunaj–Odra–Labe. K těmto otázkám pořádáme semináře a workshopy, běží mnoho determinačních kurzů apod. Členové se aktivně zapojili např. do řešení projektu Revitalizace Orlické nádrže, včetně čtyř odborných konferencí v Písku. ČLS je rovněž dlouholetým spolupředatelem tradičních konferencí Vodárenská biologie v Praze, od r. 2012 též konferencí Vodní nádrže v Brně a mnoha dalších akcí. Zásadní zefektivnění práce přineslo rozšíření elektronické komunikace. Nové stránky www.limnospol.cz plní od r. 2010 nejen informační funkci navenek, ale umožňují všem členům aktivní zapojení do života Společnosti (vyhledávání kontaktů, hromadné rozesílání zpráv, elektronické volby apod.). Během několika let se podařilo zefektivnit výběr členských příspěvků nebo významně zvýšit volební účast členů. V souvislosti s novelou občanského zákoníku bylo při revizi stanov opuštěno zcela přežitě členění do poboček a upraveny orgány nově zapsaného spolku – České limnologické společnosti, z. s.

Během první dekády nového tisíciletí byly rovněž završeny integrační snahy evropských limnologů. Pravidelné dvouleté Symposium for European Freshwater Sciences (SEFS), kde se potkávali mimo jiné reprezentanti národních limnologických asociací, dospělo na SEFS4 v polském Krakově k ustavení European Federation for Freshwater Sciences (EFFS), k níž se ČLS připojila v r. 2009. Ambicí EFFS je především všestranná podpora studentů a mladých limnologů. Pro ně se od r. 2013 vyhlašuje soutěž o nejlepší evropskou dizertaci – laureáti této EFFS Award mají nárok na bezplatnou účast a právo proslovit plenární přednášku na další SEFS. Od r. 2015 je pro mladé limnologology vyhlášena soutěž o grant podporující mezinárodní spolupráci – FreshProject (Collaborative European Freshwater Science Project for Young Researchers). Pořadatelství jubilejního SEFS10 v červenci 2017 v Olomouci je pro nás velkou ctí i závazkem.

Biostatistika – nová publikace Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Moderní učebnice statistiky autorů Jana Lepše a Petra Šmilauera působících na Přírodovědecké fakultě JU představuje statistické nástroje klíčové pro biologické a biologie blízké obory. Publikace se zabývá nejprve problémy, které daná statistická metoda řeší, následně uvádí její princip a také nezbytné předpoklady. Podstatnou součástí jsou praktické příklady – autoři přitom ukazují jejich řešení, postup zpracování a podobu výsledků s použitím dvou statistických programů běžných v České republice – Statistica a R. Příklady kromě toho doplňuje informace, jak mohou být

statistické výsledky prezentovány v anglicky psaných odborných publikacích a jak v nich použité statistické metody vhodně popsát.

Kniha vychází ve společné edici Jihočeské univerzity a nakladatelství Academia – Episteme (v řadě Natura) – zaměřené na vydávání monografií akademických pracovníků JU a výstupů z vědeckých projektů, které se na univerzitě řeší.

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2016, 440 str.
Doporučená cena 299 Kč**

